

TA'LIM JARAYONIDA LOYIHA TEXNOLOGIYASINI INGLIZ TILINI O'QITISH DARSLARIGA INTEGRATSIYA QILISH

Ermetova Jamila Ismailovna,
filologiya fanlari nomzodi, dotsent
Urganch davlat universiteti, O'zbekiston, Urganch

Axmedova Ugiljon Kuronboyevna,
3-kurs tayanch doktorant
Urganch davlat universiteti, O'zbekiston, Urganch

Annotatsiya: Ushbu maqola oliy ta'limda ingliz tili darslarini loyiha asosida o'qitish modelini ishlab chiqish va uning lingvistik va nolingvistik kompetensiyalarni rivojlantirishga ta'sirini, shuningdek, taklif qilingan yechimlar bilan birga jarayonning afzalliklari va muammolarini o'rganishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: loyiha texnologiyasi, ingliz tilini o'qitish, lingvistik va nolingvistik kompetensiyalar, kreativlik, tanqidiy fikrlash, hamkorlikda o'qish.

Bugungi globalashuv jarayonida ta'limning shiddat bilan integratsiyalashuvi oliy ta'lim muassasalarida ta'lim olayotgan talabalarning kelajakdagi yetuk mutaxassis-kadrlar sifatidagi kasbiy ijtimoiy tayyorgarligini rivojlantirish masalasini oliy ta'lim tizimining eng dolzarb vazifalaridan biri sifatida baholamoqda. Shu sababli mutaxassis-kadr tayyorlashning xalqaro tajribasida oliy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan talabalarning xalqaro hamkorlik va muloqotga tayyorlash jarayonini rivojlantirish imkoniyatlarini kengaytirishning va bo'lg'usi kadrlarning har tomonlama kreativ shaxs bo'lib yetishib chiqishlarida chet tili o'qitish metodikasida loyiha texnologiyalari amaliyotga keng tadbiiq qilinmoqda.

Oliy ta'limda XXI asr ingliz tilini o'qitishda (ELT) ba'zan o'quv materiallarining yetarli emasligi talabalarning til o'rganishga bo'lgan qiziqishining yo'qolishi kabi muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Loyihaga asoslangan ta'lim (PBL) kabi real hayotga asoslangan va o'quvchiga yo'naltirilgan texnologiyalarni oliy ta'limdagi ingliz tili darslariga integratsiyalash bunday kontekstlarda ELT sifatini yaxshilashga yordam berishi mumkin. Ammo mavzu haligacha yetarlicha tadqiq qilinmagan.

Ushbu maqola oliy ta'limda ingliz tili darslari uchun loyiha asosida o'qitish modelini ishlab chiqish va uning lingvistik va nolingvistik kompetensiyalarni rivojlantirishga ta'sirini, shuningdek, taklif qilingan yechimlar bilan birga jarayonning afzalliklari va muammolarini o'rganishga qaratilgan. Yopiq va ochiq so'rovlar, yarim tuzilgan suhbatlar, talabalarning loyiha ishlari kabi ko'plab tadqiqot usullari qo'llanilgan. Natijalarga ko'ra, loyiha asosidagi ta'lim

o'quvchilarning ko'p o'lchovli rivojlanishiga ta'sir qiladi. Ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, ta'limda loyiha texnologiyasini qo'llash tufayli o'quvchilarning ingliz tilidan foydalanishga bo'lgan qiziqishi va ishonchi oshgan, ingliz tilini bilish darajasi yaxshilangan. Bundan tashqari, talabalar vaqtni boshqarish, ijodkorlik, tanqidiy fikrlash, muloqot qilish, hamkorlik, avtonom qarorlar qabul qilish, og'zaki taqdimot va texnologiyadan foydalanish kabi real hayot bilan bog'liq ko'nikmalarni rivojlantirgani aniqlandi. Biroq, loyihaga asoslangan ta'lim, shuningdek, to'liq ma'suliyatli va og'ir ish yukini talab qiladigan qiyin jarayon sifatida belgilangan. Ushbu maqola loyiha asosida o'qitish oliy ta'limda ingliz tilini o'qitish sifatini oshirishning samarali vositasi bo'lishi mumkinligini ko'rsatadi.

Loyihaga asoslangan ta'lim – sinfdan tashqarida bo'lgan tadqiqot, interfaol va ijodiy faoliyat orqali o'quvchilarga yo'naltirilgan ta'limni targ'ib qiluvchi yondashuv[3;89]. Loyiha texnologiyasida talabalar chuqur o'rganish, ma'lumotlarni tahlil qilish, muammolarni hal qilish, xulosalar chiqarish, mahsulotlar yaratish va bilim almashish orqali o'quv jarayonida faol ishtirok etadilar [2;86].

Ingliz tili darslarida, agar dars mazmunini o'quvchilarning tajribasi va ta'lim muhiti bilan bog'lasak, ularda ko'proq qiziqish uyg'onishi va mazmunni chuqurroq tushunishga sabab bo'ladi. Loyiha metodi o'ziga tegishli bo'lgan sinfdan maqsadli tildan foydalanishni rag'batlantiradi.

Talabalar hayoti, o'quvchilarning qaror qabul qilish va avtonomiyaga ega bo'lishi ingliz tili sinflariga bir qancha afzalliklarni beradi. Jumladan tilni yaxshilash, akademik va real hayotiy ko'nikmalar, o'zaro ta'sir qilish uchun takroriy imkoniyatlar, motivatsiya, faollik, ijodkorlik, intensivlik va zavqlanish [5;96].

Blumenfeldning(2011) ta'kidlashicha, loyiha metodi o'quvchilarga o'quv jarayonida faol ishtirok etish va o'z qiziqishlarini o'quv muhitiga jalb qilish imkoniyatini beradi, shuning uchun u o'quvchilarni yanada diqqatli qilish uchun yuqori saviyada ishalatiladi.

Ba'zan oliy ta'lim sharoitida ham loyiha texnologiyasi kabi innovatsion o'qitish usullarining akademik mazmuni talabalarning yashash tarzi yoki odatlariga kamdan-kam mos keladi [3;54]. Ya'ni o'qituvchilar dars materiallarini o'quv fan mazmuniga moslashtirish shuningdek, fanlar va o'quvchilarning oldingi tajribalari o'rtasida ko'prikk o'rnatish orqali loyiha metodini samarali amalga oshirish uchun o'zlarining kasbiy mahoratlarini rivojlantirishlari kerak.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, loyiha metodini ELT(ingliz tilini o'qitish)ga integratsiyalashning pedagogik ta'sirini bilishda Pichailuck va Luksaneeyanawin (2017)ning tadqiqotlarida loyiha texnologiyasi chekka hududdagi oliy ta'lim muassasalarida ingliz tilini o'rganuvchilarga nafaqat ta'lim strategiyalarini ishlab chiqishga va ko'proq avtonom o'quvchilarga aylanishga, shuningdek standartlashtirilgan milliy imtixonida yuqori baho olishlariga yordam berganligini ta'kidlaydi. Bundan tashqari, loyiha yutuqlari sifatida o'ziga ishonch, metakognitiv qobiliyatlarni rivojlantirish, motivatsiya va ishtirok etishni oshirish haqida ham ma'lumot berib o'tilgan. Kastañeda (2014) tomonidan olib borilgan tadqiqot shuni ko'rsatdiki, loyiha metodi orqali uzoq qishloqlarda ta'lim olayotgan o'quvchilarning ingliz tili haqidagi tasavvurlari o'z hayotidan olingan hodisa sifatida qabul qilingan. Loyihalar talabalarga ingliz tilini kommunikativ o'rganiladigan mavzu emas, balki vosita sifatida bilishga yordam berdi. Bundan tashqari, bu nafaqat ularning til ko'nikmalarini, balki ishtirok etish, hamkorlik qilish, o'zini o'zi boshqarish, o'ziga ishonch, individual va ijtimoiy qadriyatlar, tengdoshlari va o'qituvchilari bilan munosabatlarini yaxshiladi. Shuningdek, ushbu qishloq sharoitida o'quvchilarning ishonchi ortishi bilan o'qituvchining kasbiy qoniqishi ortganligi ta'kidlandi. Shu o'rinda loyiha metodi talabalarning 21-asr ko'nikmalarini egallashga yordam berdi. Ular:

- muammolarni hal qilish;
- tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini takomillashtirish;
- o'quvchilarga mazmunli kontekstda o'zlarining mazmunli bilimlarini oshirish imkoniyatini berdi.

O'quv jarayonida o'quvchilar nafaqat loyiha ishlariga nisbatan yuqori ijobiy munosabatni, balki jamiyat muammolari, madaniy sezgirlik va rivojlangan til bilimlari haqida ham xabardorlikni oshirishni qayd etdilar.

Xulosa o'rnida shuni qayt etish joizki, loyihalar, shuningdek, ingliz tilini o'rganuvchilarga til bilan tajriba o'tkazish va maqsadli tilda gapirishdan tashvishlanish darajasini pasaytirish imkoniyatlarini taklif qilishi mumkin. Loyiha texnologiyasining yana bir hissasi talabalarning turli manbalardan foydalanishi, topish va sintez qilish edi. O'quvchilarning tashabbuskorligiga urg'u berish, lingvistik va real hayotga asoslangan ko'nikmalarni yaxshilash salohiyati bilan loyiha asosida chet tillarini o'rganish oliy ta'limda foydali vosita bo'lishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Adderley, K., Ashwin, C , Bradbury, P., Freeman, J., Goodlad, S., Greene, J., Jenkins, D., Rae, J., & Uren, O. (1975). *The project method in higher education*. London: Society for Research into Higher Education Ltd.
2. Beckett, G. H. (2002). Teacher and student evaluations of project-based instruction. *TESL Canada Journal*, 19(2), 52-56. Beckett, G. H., & Miller, P. C. (2006). *Project-based second and foreign language education. Past, present, and future..* Greenwich, CT: Information Age Publishing.
3. Beckett, G. H., & Slater, T. (2005). The project framework: A tool for language content, and skills integration. *ELT Journal* 59(2), 108-16.
4. Blumenfeld, P., Soloway, E., Marx, R., Krajcik, J., Guzdial, M., & Palinscar, A. (1991). Motivating project-based learning: Sustaining the doing, supporting the learning. *Educational Psychologist*, 26, 369-398.
5. Knowles, M. S., Swanson, R. A., & Holton, E. F. Ill (2005). *The adult learner: The definitive classic in adult education and human resource development (6th ed.)*. San Diego, California: Elsevier Science and Technology Books.
6. Jamol Jalolov Chet tili o'qitish metodikasi . – T.: O'qituvchi. 2012-p 45
7. Ochilov M. New pedagogical technologies. - Karshi. Nasaf. 2000 p-87
8. Tolipov U.K., Usmanbayeva M. Pedagogical technology: theory and practice. Monograph. Tashkent: "Fan". 2005.p-23

Ўзбекистон Республикаси
A'iniyaz atındađı
NÓKIS MÁMLEKETLIK
PEDAGOGIKALÍQ INSTITUTÍ
N M P I
1934